काञ्चनाङ्गदकेयूरैः कार्म्मुकैश्च महारथाः । भ्राजमाना व्यराजन्त साग्नयः पर्व्वता इव ।
तालेन महता भीष्मः पञ्चतारेण केतुना । विमलादित्यसङ्काशस्तस्थौ कुरुचमूपतिः ।
ये त्वदीया महेष्वासा राजानो भरतर्षभ । अवर्त्तन्त यथादेशं राजन् शान्तनवस्य ते ।
स तु गोवासनः शैब्यः सहितः सर्व्वराजभिः । ययौ मातङ्गराजेन राजाऽर्हेण पताकिना । ६५५
पद्मवर्णस्त्वनीकानां सर्वेषामग्रतः स्थितः । अश्वत्थामा ययौ यत्र सिंहलाङ्गूलकेतुना ।
श्रुतायुधश्चित्रसेनः पुरुमित्रो विविंशतिः । शल्यो भूरिश्रवाश्चैव विकर्णश्च महारथः ।
एते सप्त महेष्वासा द्रोणपुत्रपुरोगमाः । स्यन्दनैर्ब्बरवर्म्माणो भीष्मस्यासन् पुरोगमाः ।
तेषामपि महोत्सेधाः शोभयन्तो रथोत्तमाः । भ्राजमाना व्यरोचन्त जाम्बूनदमयध्वजाः ।
जाम्बूनदमयी वेदी कमण्डलुविभूषिता । केतुराचार्य्यमुख्यस्य द्रोणस्य धनुषा सह । ६६०
अनेकशतसाहस्रमनीकमनुकर्षतः । महान् दुर्य्योधनस्यासीन्नागो मणिमयो ध्वजः ।
तस्य पौरवकालिङ्गाः काम्बोजाः ससुदक्षिणाः । चेमधन्वा च शल्यश्च तस्थुः प्रमुखतो रथाः ।
स्यन्दनेन महार्हेण केतुना वृषभेण च । प्रकर्षन्नेव सेनाऽग्रं मागधश्च रिपुं ययौ ।
तदङ्गपतिना गुप्तं कृपेण च मनस्विना । शारदाभ्रघनप्रख्यं प्राच्यानां सुमहद्बलं ।
अनीकप्रमुखे तिष्ठन् वराहेण महायशाः । शुशुभे केतुमुख्येन राजतेन जयद्रथः । ६६५
शतं रथसहस्राणां तस्यासन् वशवर्त्तिनः । अष्टौ नागसहस्राणि सादिनामयुतानि षट् ।
तत् सिन्धुपतिना राज्ञा पालितं ध्वजिनीमुखं । अनन्तरथनागाश्वमशोभत महद्बलं ।
षष्ट्या रथसहस्रैस्तु नागानामयुतेन च । पतिः सर्व्वकलिङ्गानां ययौ केतुमता सह ।
तस्य पर्व्वतसङ्काशा व्यरोचन्त महागजाः । यन्त्रतोमरतूणीरपताकाभिश्च शोभिताः ।
शुशुभे केतुमुख्येन पावकेन कलिङ्गकः । श्वेतच्छत्रेण निष्केण चामरव्यजनेन च । ६७०
केतुमानपि मातङ्गं विचित्रपरमाङ्कुशं । आस्थितः समरे राजन् मेघस्थ इव भानुमान् ।
तेजसा दीप्यमानस्तु वारणं तं समास्थितः । भगदत्तो ययौ राजा यथा वज्रधरस्तथा ।
गजस्कन्धगतावास्तां भगदत्तेन सम्मितौ । विन्दानुविन्दावावन्त्यौ केतुमन्तमनुव्रतौ ।
सरथानीकवान् व्यूहो हस्त्यङ्गो नृपशीर्षवान् । वाजिपक्षः पतत्युग्रः प्रहसन् सर्व्वतोमुखः ।
द्रोणेन विहितो राजन् राज्ञा शान्तनवेन च । तथैवाचार्य्यपुत्रेण बाह्लीकेन कृपेण च । ६७५
इति श्रीमहाभारते भीष्मपर्व्वणि भगवद्गीतापर्व्वणि सैन्यवर्णने सप्तदशोऽध्यायः ॥ १७ ॥
॥ सञ्जय उवाच ॥ ततो मुहूर्त्तात्तुमुलः शब्दो हृदयकम्पनः । अश्रूयत महाराज योधानां प्रयुयुत्सतां ।
शङ्खदुन्दुभिघोषैश्च वारणानाञ्च बृंहितैः । नेमिघोषैरथानाञ्च दीर्य्यतेव वसुन्धरा ।
हयानां ह्रेषमाणानां योधानाञ्चैव गर्जतां । क्षणेनैव नभो भूमिः शब्देनापूरितन्तदा ।
पुत्राणां तव दुर्द्धर्ष पाण्डवानां तथैव च । समकम्पन्त सैन्यानि परस्परसमागमे ।
तत्र नागा रथाश्चैव जाम्बूनदविभूषिताः । भ्राजमाना व्यदृश्यन्त मेघा इव सविद्युतः । ६८०